

Εκτίμηση του κινδύνου και της ευθύνης απέναντι στα περιβαλλοντικά προβλήματα (Βασιλική Λάττα, Παιδαγωγός)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2iCmngH>]

Μολονότι η ατομικιστική και εγωιστική πτυχή είναι τις περισσότερες φορές αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικότητας των ατόμων, υπάρχουν περιπτώσεις που ο άνθρωπος σκέφτεται αβίαστα το συλλογικό καλό κι επιθυμεί να δράσει ανιδιοτελώς προς όφελος του περιβάλλοντος. Στο σημείο αυτό, κάποιες φορές, έρχεται αντιμέτωπος με κοινωνικά διλήμματα, τα οποία δυσχεραίνουν το έργο του. Πρόκειται στην ουσία για συγκρούσεις μεταξύ ιδιωτικών και συλλογικών συμφερόντων. Ένα παράδειγμα κοινωνικού διλήμματος είναι, εάν κανείς πρέπει να μετακινείται με αυτοκίνητο ή με τη δημόσια συγκοινωνία. Τις περισσότερες φορές ένα άτομο προτιμά τη μετακίνηση με αυτοκίνητο προκειμένου η μεταφορά να είναι πιο γρήγορη και άνετη. Με αυτόν τον τρόπο, όμως, προκύπτει ρύπανση του αέρα και κυκλοφοριακή συμφόρηση. Ένα άλλο παράδειγμα κοινωνικού διλήμματος είναι η ανακύκλωση. Η επιλογή της ανακύκλωσης προϋποθέτει ένα επιπλέον κόστος για τα άτομα δεδομένου ότι πρέπει να ξεχωρίζουν τα απορρίμματα και να τα μεταφέρουν σε ένα σταθμό ανακύκλωσης. Από την άλλη πλευρά, η απόφαση κάποιου να ξεκινήσει ανακύκλωση σημαίνει αποδοχή κάποιων «θυσιών» προκειμένου να αποφευχθούν μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες.

Αξίζει να σημειωθεί, πως οι άνθρωποι λαμβάνουν τις αποφάσεις χωρίς να έχουν εξετάσει, ποια είναι τα πιθανά αποτελέσματα κάθε ενέργειας, στην οποία θα προβούν. Για να αλλάξουν αυτή τη συνήθεια, πρέπει να παρατηρήσουν την παρούσα συμπεριφορά και να ξεπεράσουν συγκεκριμένα εμπόδια κατά τη διαδικασία της συμπεριφορικής αλλαγής (Borgstede, 2000).

Εκτίμηση της πιθανότητας του κινδύνου

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι παράγοντες, οι οποίοι σχετίζονται με την ψυχική διαδικασία, μέσω της οποίας ένα άτομο προσπαθεί να εκτιμήσει την πιθανότητα εμφάνισης περιβαλλοντικών προβλημάτων. Οι παράγοντες αυτοί είναι ανασταλτικοί ως προς την ανάπτυξη περιβαλλοντικής ανησυχίας και την οικοδόμηση φιλοπεριβαλλοντικών στάσεων.

Ένας από τους παράγοντες αυτούς είναι η έλλειψη προσωπικής εμπειρίας των ατόμων σε σχέση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Οι άνθρωποι, στην προσπάθειά τους να προβλέψουν ένα μελλοντικό γεγονός ή να εκτιμήσουν τη συχνότητά του, τις περισσότερες φορές, τείνουν να ανακαλούν παλαιότερα παρόμοια συμβάντα. Όσο πιο δύσκολο είναι να ανακαλέσουν παρόμοιες παρελθούσες εμπειρίες, τόσο πιο δύσκολα δύνανται να εκτιμήσουν την πιθανότητα ή τη συχνότητα ενός μελλοντικού γεγονότος. Αυτό συμβαίνει στους περισσότερους ανθρώπους, καθώς στη ζωή τους δεν έχουν βιώσει περιβαλλοντικά προβλήματα ή οι εμπειρίες που έχουν από αυτά είναι πολύ λίγες. Αυτό έχει ως

αποτέλεσμα να μην μπορούν να αντιληφθούν τους κινδύνους, που εγκυμονούν μιας και το ατομικό βίωμα αναφορικά με τα προβλήματα εκλείπει. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να προβούν και σε μελλοντικές προβλέψεις για την πορεία των προβλημάτων.

Ένα παράδειγμα γι' αυτό συνιστά η μελέτη του Taylor και των συνεργατών του, το 1988, οι οποίοι εξέτασαν την περίπτωση των ξηρασιών και συγκεκριμένα πώς τις αντιλαμβάνονται διάφοροι αγρότες στην περιοχή της Ogallala. Όσοι αγρότες είχαν βιώσει στο παρελθόν το φαινόμενο της ξηρασίας, γνώριζαν τη σοβαρότητά του και ανησυχούσαν για την εμφάνισή του και τις επιπτώσεις του στο μέλλον. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία αγρότες που είχαν έρθει αντιμέτωποι με ξηρασίες στο παρελθόν, θεωρούσαν την εμφάνιση παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον πολύ πιο πιθανή από τους νεότερους αγρότες, οι οποίοι είτε απλώς είχαν ακούσει για την ύπαρξή τους ή τις είχαν βιώσει σε πολύ μικρότερο βαθμό (Takács-Sánta, 2007).

Επιπροσθέτως, η έλλειψη συλλογικής εμπειρίας δεν αυξάνει την ανησυχία των ανθρώπων αναφορικά με το περιβάλλον. Αυτό σημαίνει, ότι πολλές φορές οι άνθρωποι, παρόλο που δεν έχουν γνώση για κάποια περιβαλλοντικά θέματα ή/και προβλήματα, καθίστανται ενήμεροι μέσω πληροφοριών που λαμβάνουν από άλλους ανθρώπους. Όταν αυτό δεν συμβαίνει, τα άτομα παραμένουν ανενημέρωτα και δίχως επίγνωση της επικινδυνότητας της κατάστασης, με συνέπεια να μην είναι σε θέση να προβλέψουν τη μελλοντική απειλή για το περιβάλλον και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα. Πολλές φορές, παρόλο που κάποιες πληροφορίες αναφέρονται σε μελλοντικά συμβάντα και πιθανότητες να πραγματοποιηθούν δυσάρεστα φαινόμενα, η έλλειψη συλλογής εμπειριών από πλευράς των ανθρώπων τους καθιστά μη ικανούς να ερμηνεύσουν σωστά αυτές τις πληροφορίες.

Στους παράγοντες, που δεν ευνοούν την ανάπτυξη φιλοπεριβαλλοντικών συμπεριφορών, συγκαταλέγεται και η επικρατούσα αντίληψη, πως η ανθρώπινη ιστορία βρίσκεται σε διαρκή πρόοδο. Από την εποχή του Διαφωτισμού, στη δυτική κουλτούρα, η ανθρώπινη ιστορία θεωρείται ως το χρονικό μιας διαρκούς πρόοδου. Έχοντας αυτήν την αντίληψη οι άνθρωποι θεωρούν ως δεδομένα τα όσα κατέχουν στο παρόν και πιστεύουν, πως το μέλλον θα είναι καλύτερο, καθώς αυτή είναι η φυσική ροή της ιστορίας, ενώ δυσκολεύονται να φανταστούν μια κατάσταση χειρότερη της επικρατούσας λόγω των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Όσο πιο πολύ πιστεύουν σε ένα μέλλον, που θα χαρακτηρίζεται από την αφθονία των υλικών αγαθών και την ευημερία σε πολλούς τομείς, τόσο το επίπεδο της περιβαλλοντικής ανησυχίας παραμένει χαμηλό (Takács-Sánta, 2007).

Εκτίμηση της ευθύνης

Το επίπεδο της περιβαλλοντικής ανησυχίας των ανθρώπων επηρεάζεται από ηθικές κρίσεις, που σχετίζονται με τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Συγκεκριμένα, από το αν καθιστούμε κάποιον υπεύθυνο γι' αυτά και από το αν το πρόβλημα απειλεί τους ανθρώπους και άλλους ζωντανούς οργανισμούς, οι οποίοι δεν ευθύνονται για τη δημιουργία του. Όσο περισσότερο ανεκτικός είναι κάποιος από ηθικής πλευράς, τόσο λιγότερο τείνει να ανησυχεί για τα περιβαλλοντικά προβλήματα, σύμφωνα με τον Takács-Sánta (2007).

Η απόδοση του προβλήματος σε μη ανθρώπινες δυνάμεις, η μετάθεση δηλαδή της ευθύνης για τα περιβαλλοντικά προβλήματα σε φυσικά αίτια, αποτελεί παράγοντα που εμποδίζει την ανάπτυξη φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς. Οι άνθρωποι και οι οργανώσεις, που παρουσιάζουν τη συγκεκριμένη στάση δεν έχουν ανεπτυγμένα ηθικά ερείσματα, με αποτέλεσμα να αδιαφορούν για την επικρατούσα κατάσταση και βρίσκοντας κάποιον αποδιοπομπαίο τράγο δεν αισθάνονται κάποια ενοχή. Αξίζει να σημειωθεί, πως για πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα είναι υπεύθυνη η πλειονότητα των ανθρώπων, καθώς όλοι συμβάλλουν σε κάποιο βαθμό στη δημιουργία τους.

(συνεχίζεται)